

fordul a népi ismeretek forrásához. Ennek a népi kultúrának ősi időktől fogva egyik legfontosabb alkotórésze a gyógynövényekre és a növényi gyógymódokra vonatkozó ismeretek voltak. Természetesen tudományosan is foglalkoztak a gyógynövényekkel és különösen régebben a tudományos gyógyászatnak szinte a gerincét alkotta a növényi gyógyászat, de a szintetikus gyógyszer-előállítás, valamint a fiziko- és organo-terápia nemcsak letaszították a gyógynövények tudományát magas trónusáról, hanem egy időre szinte száműzték a gyógyászatból.

Ma már mind a közérdeklődés, mind pedig az illetékes szakkörök érdeklődése kétségtelenül ismét szívesen foglalkozik a gyógynövényekkel és a növényi gyógymódokkal. Ezt az érdeklődést szerencsésen elégíti ki magyar vonatkozásban Varró könyve. Igen kívánatos volt ennek a korszerű, a művelt laikus és a szakember igényeit egyaránt kielégítő műnek a megjelenése. A természetrajz szaktanára is nagy haszonnal forgathatja ezt a művet, hiszen annak tanulságaiból sokat átadhat tanítványainak. A lexikon formátumú mű a gyógynövények történetének rövidre fogott áttekintése után a természetes gyógymód keretében általános gyógytanácsokat ad, majd a gyógynövények gyűjtéséről ír. Ezek után részletesen ismerteti az egyes gyógynövényeket (247 fajt dolgoz fel a szerző ebben a részben a magyar nevek szerint alfabetikus sorrendbe szedve) és azok gyógycélokra való felhasználását. A bő színes és fekete képanyag a fajok felismerésében nagy segítségünkre van és egyben jól használható szemléltető anyag tanítványaink számára. A mű használhatóságát a műben szereplő növények gyógyszer-tani osztályozását tartalmazó áttekintés, gyűjtési naptár, valamint külön-külön magyar, német és latin névmutató és bő tárgymutató nagyban fokozza. Mint az alkalmazott növény-tannak egy igen ügyes, korszerű, a tanításban felhasználható művét minden természetrajzos kartársamnak figyelmébe ajánlom.

Uherkovich Gábor

Saad Ferenc, Honvédelmi nevelés. Budapest, 1943. 8-r. 183 l.
Az Országos Közoktatási Tanács kiadása. Nemzetnevelők Könyvtára
III. 2. sz.

A múlt században kialakult életforma ma már nem szolgálja a nemzet érdekeit. A nemzetnek új életformára van szüksége. Új életformánkat a honvédelem követelményeinek megfelelően kell kialakítanunk.

Szerzőnk a katonás szellemű új magyar életforma kialakítását sürgeti. Könyve több, mint amennyit címe sejtet. A honvédelmi nevelés története és elmélete. A külföldi és magyar elmélkedők gondolatait a honvédelmi nevelésről szerzőnk szorgalommal gyűjtötte. A honvédelmi nevelés történetének tanulságai közül a következőket emeljük ki: 1. Mindazt, amire bevezetőnkben csak utalhattunk, a honvédelmi nevelés története meggyőző módon igazolja (7., 21., 29. l.). 2. A testnevelés fontosságát nem lehet eléggé hangsúlyozni (14. l.). 3. A magyar katonaszmény kivirágzásának akadályaira már a magyar honvédelmi nevelés úttörői is rámutattak. Így pl. már „Magyar István egészen rendkívüli éleslátással veszi észre, hogy honvédelmi nevelés nincs megfelelő szociális alapvetés nélkül“ (18. l.).

A honvédelmi nevelés elméletét szerzőnk 17 fejezetre aprózta el. Észrevételeink az alábbi, szerintiünk világosabb beosztást követik:

I. A honvédelmi nevelés a családban (3. fej.).

II. Honvédelmi nevelés az iskolában. 1. A fiúifjúság iskolai honvédelmi nevelése (4—7. fejj.). 2. A leányifjúság iskolai honvédelmi nevelése (a 9. fejj., második fele).

III. Az iskolán kívüli ifjúság honvédelmi nevelése. 1. Az iskolán kívüli fiúifjúság honvédelmi nevelése (8. fejj.). 2. Az iskolán kívüli leányifjúság honvédelmi nevelése (a 9. fejj. első fele).

IV. A társadalom honvédelmi nevelése (10—19. fejj.).

A honvédelmi szellemű családi nevelésnek a gyermeket a kényeztetés helyett, mely „egész nemzetségekre“ kihat, az ember földi életére, a küzdelemre kell előkészítenie. (31. l.).

Az iskolának a küzdelemre való előkészítést folytatnia és tudatosítania kell. Ezt jó lett volna hangsúlyozni.

„A népiskolában — mondja szerzőnk — a fiúgyermekektől meg lehet követelni a katonás fellépést és modort is“ (51. l.). Nemcsak lehet, hanem kell is! Akinek alkalmá nyílt már a mi és a német elemiiskola fiúifjúságának a katonás fegyelem és modor szempontjából való összehasonlítására, bizonyára egyetért velünk.

A középokú- és szakiskolák honvédelmi neveléséről, a középiskolai, egyetemi és főiskolai levonteképzés nagy problémáiról szerzőnk nem szól.

A leányifjúság iskolai honvédelmi nevelésénél szerzőnk a Honvédelmi ismeretek jelentőségét méltatja.

Az iskolán kívüli fiúifjúság honvédelmi nevelésének tárgyalása közben a táborok szorgalmazásával szerzőnk a honvédelmi nevelés lényegére tapint. Az iskolán kívüli leányifjúság honvédelmi nevelése terén több a tennivaló, mint az ifjúság honvédelmi nevelésének bármely ágánál. Igaza van a szerzőnek, hogy „azt a katonás életformát, amelynek meghonosítása a családban is szükséges, sőt elengedhetetlen, csak olyan szervezet keretében sajátíthatják el a jövő édesanyák, amelynek alapja a katonai fegyelem.“ (105. l.).

Az ifjúság honvédelmi nevelése terén „jó munkát“ végzett a most háromévtizedes fennállását ünneplő cserkészmozgalom is. Erről azonban szerzőnk nem szól.

A társadalom honvédelmi nevelése a honvédelmi nevelés legtöbbrétegű és legnehezebb kérdése. A társadalom honvédelmi nevelése szempontjából az első világháború készületlenül ért bennünket. Alatta „az arcvonal és a hátország között — mondja a szerző — nagy szakadék keletkezett és a szakadékban a gyűlölet áradata hömpölygött.“ (116. l.). Hogy ez meg ne ismétlődhesék, a társadalom honvédelmi nevelésére ma is szükség van.

Hogy a részletekben mi a szerzőé, mi másé, csak nagy fáradsággal lenne megállapítható. A szerző ugyanis legtöbbször csak így utal forrásaira: „egy neves katonai író (12. l.)“, „a világ egyik legnagyobb államférfia“ (44. l.); „egyik kitűnő pedagógusunk“ (118. l.), „egy híres magyar író“ (151. l.) ezt vagy azt mondja, írja, állapítja meg. Lapszámra sohasem utal. Forrásműveit könyve végén sem sorolja fel.

A stílus világossága és szabatosága szempontjából a 3., 13—14., 15., 30., 31., 51., 54., 62., 68., 74., 81., 92., 114., 115., 129., 140., 153. lapokon találtunk megváltoztatni valót.

Többször vét szerzőnk az ikés (35., 81., 140. l.) és tárgyas (167. l.) ragozás szabályai és az *amely, ami* vonatkozó névmások (74., 99. és 173. l.) helyes használatára ellen is.

Ezeket a jelentéktelen apróságokat csak az Országos Köznevelési Tanács kívánságára tettük szóvá.

Szerzőnk a hiányok és hibák ellenére is jó munkát végzett.

Rully János

Szitnyai Zoltán, Alázatos élet. é. n. (1944) Ruszka-bányai kiadás. 200 old.

Sajátos színeket egyesítő, romantikus hagyományokon épülő tanárregény. Hőse Varga Gyula, lelkes pedagógus. Igazán csak a gyermekek között érzi jól magát. Tanítványait mint saját gyermekeit tekinti és kezeli. Eredményesen tanít; fegyelmező ereje egyéniségéből fakad, melynek alapja a megértő szeretet. Feljebbvalói is kiváló nevelőnek ismerik. — Felesége nagyra-vágyó, elégedetlen asszony, aki urát adósságokba keveri. — Néhány évi tanári működés után kiderül hősünkről, hogy tüdőbajos; épen abban az évben, amikor osztálya a VIII.-ba ér. Már a beiratásokon betegnek érzi magát. Először ismerkedik meg egy újabb tanítványának az anyjával, özv. Falussynéval. Ideális, nemes vonzalom fejlődik ki a tanár szívében az asszony iránt. Ezért nem akarta elvállalni az igazgatóságot sem egy másik városban. Orvosa déli tájakra küldi gyógyulást keresni, de a tanáron a baj már elhatalmasodott...

A regényről nem a tartalma, hanem a beállítása miatt emlékeztünk meg. A szokványos tanárbrák vonásait találjuk Varga Gyulán... De figyelemre méltó a hivatástudatnak és az ifjúság ügyéért való lelkesülésnek az a magátfelejtő odaadása, mely Varga Gyula életét nemcsak alázatos, de áldozatos életté avatja.

Ma még — reméljük — több helyen munkálkodnak önzetlenül és ismeretlenül ilyen tanárregényeségek. Ideje lenne, hogy középosztályunknak ez az egyik legszolidabb és legáldozatosabb rétege elnyerje ideális és önfeláldozó hivatásszeretetének látható elismerését is. Hiszen a nevelésügyben való minden befektetés tulajdonképpen a honvédelem terén fog egyszer kamatozni.

Visy József

Saad Ferenc, A nagyváradi hadapródok. Egyetemi Nyomda. 1943. 169. old.

Az ifjúsági regények jelentős szerepet játszanak növendékeink érzelmi világának alakításában. A fenti regénnyel kapcsolatban a hazafias-katonás nevelésnek azokra a követelményeire akarunk rámutatni, amelyeket elsősorban a történelmi, a honvédelmi ismeretek órái, továbbá a levontékezés szolgálnak.

Saad a nagyváradi katonanövendékek mozgalmas életét mutatja be a világháború és a forradalom korában. Célja nemes szórakoztatás és oktatás. Rámutat az összeomlás okaira; elemzi a megakadályozásának megelőző módjait. Ennek során elmeséli az 1919. évi nemzetmentés eseményeit, elsősorban a szegedi ellenforradalom jelentős erőfeszítéseit.

A mű 10—16 éves fiúk számára érdekes és tanulságos ajándékkönyv. A kamazskor becsvágya, tettvágya és kalandszomja nyer benne nemes ki-